

Kriticko-realistická tvorba v medzivojnovom období

Kriticko-realistická tvorba vo svetovej literatúre v medzivojnovom období Spoločenská situácia: · 1918-1945 · Rozvrátené hospodárske pomery v Európe v dôsledku hospodárskej krízy · Ideológia fašizmu v Taliansku a nacizmu v Nemecku · Rozvoj vedy a techniky (rozhlas, film, umenie) · Vplyv Sigmunda Freuda · Prerozdelenie mocenských sfér: kapitalizmus a socializmus · Vznik a zánik nových avantgardných smerov · Francúzsko: založenie SN(Spoločnosť národov) · Taliansko: Mussolini zakladá prvé militantné fašistické skupiny · Rusko: zárodoky občianskej vojny, výstavba gulagov · Nemecko: ideológia fašizmu Smery: · Realizmus- kritika spoločnosti · Expresionizmus- zobrazuje skutočnosť vo vyhranenej ostrej podobe, zvyrazňuje negatívne stránky života, spoločnosti, analyzuje ju · Stratená generácia (USA) pomenovanie skupiny amerických autorov, ktorí sa zúčastnili prvej svet. vojny. Nedokážu sa zaradiť späť do spoločnosti. Zameriavajú sa na psychologizáciu postáv, naturalistické výrazy a realistické obrazy. (pomenovaní podľa Gertrudy Steinovej) · Dadaizmus- nezrozumiteľné texty, ktoré sa stavali proti tradíciám a spoločenskému poriadku · Surrealizmus (Fr) vychádzal z Freudovej psychoanalýzy- voľné asociácie, ľudské podvedomie · Manifest poetizmu (ČR) · Konštruktivizmus (Rus) · Humanizmus (Fr) · Štrukturalizmus (ČR) Tvorba: · Americká literatúra: · William Faulkner (1897-1962) · Aristokratická rodina, južná Amerika · Slúžil ako letec vo vojne · Témy: obraz amerického juhu na prelome 19. a 20. storočia. · Rozdiely medzi aristokratmi a otrokmi zobrazuje cez prežívanie vzťahov SARTORIS · Román · Celkový úpadok južanskej rodiny- nevedia sa zmieriť s vojnovými zážitkami · Vykreslená beznádej a neútočná budúcnosť bez perspektívy · Dokonalý obraz černošského obyvateľstva NEODPOČÍVAJ V POKOJI - Román - Poukázanie na situáciu a podmienky černochoch na juhu Severnej Ameriky, na vzťahy medzi belochmi a černochochmi. - Rasová nerovnoprávnosť · Ďalšie diela: Bľabot a Bes, Divé Palmy, Svätyňa, Mesto, Báj · Theodore Dreiser (1871-1945) · Naturalista, ovplyvnený E. Zolom · Vychádza zo skromných pomerov, prostredí · Vykresľuje ženské postavy, ktoré sa chcú uplatniť vo výchove, kariére SESTRA CARRIE · Prvý veľký Román kritického realizmu · Pravdivé zobrazenie amerických pomerov: · Mlada ambiciózná umelkyňa sa nechá vydržiať bohatými mužmi, vďaka ktorým si vybuduje kariéru- americká spoločnosť bola týmto dielom pobúrená, lebo nemravná hrdinka nebola potrestaná AMERICKÁ TRAGÉDIA · Román · Tematika skutočnej udalosti · Mladý ctižiadostivý muž Clyde Griffiths najskôr zvedie robotníčku Robertu- otehotnie. On však medzi tým spozná bohatú Sondru, ktorá mu môže zabezpečiť postup v spoločnosti. Rozhodne sa zabiť Robertu- pozve ju na loďku, kde ju chce utopiť. Nedokáže spáchať vraždu, ale keď sa Róberta pošmykne a padne do vody- nechá ju utopiť sa. Jeho čin vyvolá škandál. Je odsúdený na smrť – odsúdenie americkej spoločnosti . · Kritika spoločnosti a sociálneho poriadku · V honbe za majetkom dokáže zabíjať- materiálne hodnoty z neho spravili vraha a slabocha · Morálka spoločnosti z neho urobila slabocha , vraha , nemorálneho človeka · Ernest Hemingway(1899-1961) · Pôsobil v Taliansku ako pracovník červeného kríža · Stratená generácia · Trpel depresiami- samovražda · Kritika dôsledkov prvej svetovej vojny Najznámejšie diela: ZBOHOM ZBRANIAM, KOMU ZVONIA DO HROBU, STAREC A MORE · Nemecká literatúra: v Thomas Mann(1875-1955) · Zobrazuje spoločenský a kultúrny život v Nemecku na prelome storočí BUDDENBROOKOVCI · V románe sú autobiografické črty · Podtitul Úpadok rodiny · Vývoj 4 generácii- rast a úpadok veľkoobchodu, lebo sa nevedia prispôbiť zmeneným ekonomickým, spoločenským a politickým podmienkam. · Kritika nových pomerov · Starí rodičia(pracovití) vybudujú prosperujúci podnik · Ťažisko deja sú osudy vnukov · Morálny úpadok: chýba usilovnosť a serióznosť, nevydarené manželstvá · Hmotný úpadok: finančné špekulácie ČAROVNÝ VRCH - Román, nedokončený - Myšlienky humanizmu - Mladý Hans žije v luxuse, v Švajčiarskom sanatóriu medzi bohatými mešťanmi. Po nečakanej príhode zmení postoj k životu. Pridá sa do vojny, kde je obklopený miliónmi podobných vojakov. - Diskusie, komentáre, reflexie, analýzy... zatláčajú dej do úzadia · Ďalšie diela: DOKTOR FAUSTUS, JOZEF A JEHO BRATIA, SPOVEĎ HOCHŠTAPLERA KRULLA v Franz Kafka

(1883-1924) · Predchodca surrealizmu, existencializmu · Pôvodom Čech PROCES · Román · Vyjadruje bezmocnosť, bezvýchodiskovosť a odcudzenosť bankového úradníka ako samostatnej bytosti · Alegorický opis spoločenských zločinov -uväznenie bez súdu a obvinenia, politické procesy a popravy · Vízia spoločnosti podriadenej inštitúcii s neobmedzenou mocou nad životom človeka · Vecný štýl, detailné opisy, absurdné situácie... PREMENA · Zo zbierky Poviedky · Alegória na negatívne spoločenské zmeny, napr. vzostup antisemitizmu- ako náhle boli židia označení za zlých, tak ich spoločnosť začala odvrhovať, i keď pred tým im vyhovovali · Gregor Samsa sa premení na chrobáka a rodina sa ho snaží odstrániť, zabiť. On im odpúšťa.. o Erich Maria Remarque(1899-1970) · Bojoval v prvej svet. vojne- autobiografické prvky · Humanisticky, antimilitaristicky a antifašisticky zameraný · Stratená generácia TRAJA KAMARÁTI · Román · spolupatričnosť, priateľstvo, láska, sebaobetovanie · Róbert, Otto, Gottfried a Patricia · Tematika po vojne, zúfalstvo, tragický koniec NOC V LISABONE o Román o Nič nemá zmysel o Joseph Schwarz -nem. emigrant stratil všetko, dáva pasy a víza inému utečencovi, aby s nim mohol stráviť 1 noc a vypočul si jeho príbeh NA ZÁPADE NIČ NOVÉHO · Román · Autobiografické motívy · Zúfalstvo a neskúsenosť mladých vojakov, na záver ich zostáva len zopár · Vojna im zobrala celú mladosť · Paul Braumer, hlavný hrdina zomiera, čo sa dozvedáme len v krátkej správe, akoby na tom nezáležalo · Názov odzrkadľuje vnímanie vojny verejnosťou, nič sa nedeje, život prestáva mať hodnotu, Paul je len ďalším... · Česká literatúra: · Jaroslav Hašek (1883-1923) · Zosmiešňoval habsburskú monarchiu, byrokráciu,.. protiklady bohatstva a chudoby OSUDY DOBRÉHO VOJÁKA ŠVEJNA · Román (heroikomický román) · Švejk je jednoduchý človek , počas románu sa nevyvíja , je to pseudohrdina · Jeho príbehy majú ukazovať nezmyselnosť vojny a militarizácie · Ľudový hrdina sa bráni absurdnej moci tým, že plní absurdné úlohy · Groteskné historky · Prostomyselnosť - pseudohrdinstvo rakúskych dôstojníkov · komickosť a irónia sú satirou na absurdnosť vojny , výsmech propagandy - Karel Čapek 1890-1938) · námet diel- vpád vedy a techniky do života človeka BILÁ NEMOC · alegória na nacizmus · Ľudstvo sa ocitlo pred epidémiou bielej nemoci, postihuje ľudí nad 45r, niektorí to chápu ako možnosť, aby sa spravilo na svete viac miesta pre mladých, kt. sa nemohli dostatočne uplatniť · Doktor Galén našiel liek, nechce prezradiť zloženie lieku, ako podmienku si kladie večný mier medzi všetkými krajinami . Ľudia sa o to nezaujímajú — veď choroba ešte neprepukla · veľa paradoxov:„Nech žije Maršal“- dav volá po tom ako maršalovi nechtiac rozšliape fľaštičku s liekom · človek by mal mať pocit zodpovednosti za to , čo robí · obava z toho , že ľudstvo bude strojom vlastnej záhuby · cítil že v Československu sa rodí niečo , čo ho môže neskôr zahubiť VÁLKA S MLOKY · kritika nemeckého fašizmu · vymknutie sa techniky z ľudských rúk , človek si neuvedomuje následky svojho konania kvôli nejakému zisku · zrod , rozvoj , mechanizmus fašistickej ideológie · Ľudstvo si samo spôsobilo nešťastie a len samo tomu môže zabrániť Ďalšie diela: KRAKATIT, R.U.R., TOVÁRNA NA ABSOLUTNO Anglická literatúra George Bernard Shaw(1856-1950) - písal sociálno-kritické hry , ostrý humor - za celoživotné dielo dostal v roku 1925 Nobelovu cenu Pygmalion - námet čerpaný z Ovídiových Premien - je to satira na ideál vyššej spoločenskej vrstvy , ktorá je v ostrom kontraste so spoločenskou spodinou - profesor Higgins - intelektuál , nadradený , pohrda morálkou vlastnej triedy - s plukovníkom Pickeringom uzatvorí stávkú , že z vulgárnej a nevzdelanej kvetináry Elizy Doolittlovej urobí mladú dámu s perfektným jazykovým prejavom a spoločenským vystupovaním - Eliza je morálna , zarába si na seba sama , keď ju Higgins začne učiť je schopná , nadaná a pracovitá - Nakoniec sa z nej stáva dáma a všetci si to onej aj myslia - má perfektnú výslovnosť ... - Tým že sa z Elizy stala dáma , pre ňu táto záležitosť nekončí , nakoľko sa do Higginsa zaľúbila , obdivovala ho , život sa pre ňu stáva ťažším - Kritika spoločnosti , kde žena bola len tovarom a nevšimli si jej osobnosť , problémy žien v spoločnosti , museli sa podriaďovať Živnosť pani Warrenovej (dráma) - zobrazuje zlé vlastnosti danej doby - kritika Angličanov , bohatnutie z ľudskej špiny - mladá generácia chápe , čo je dôležité Svätá Jana (historický román) - ukazuje celospoločenské zlo , morálku stredovekých spoločenských vrstiev - myšlienky sa dajú preniesť do hociktorej doby - epilóg : umelecká fikcia , stretávajú sa postavy z minulosti aj prítomnosti , ale nakoniec Jane všetci odpúšťajú (smrť Jany - politický omyl a zároveň nevyhnutnosť) John Galsworthy (1867-1933) - za celoživotnú tvorbu dostal v roku 1932 Nobelovu cenu Forsytovská sága - nadväzuje na ňu Moderná komédia a Koniec kapitoly - obraz života štyroch generácií zámožnej buržoáznej rodiny , ktoré sleduje od 80.rokov min.storočia až do 20.rokov 20.storočia - najhlavnejším motívom je manželstvo vzniknuté vďaka majetku ;ľudia nedokázali mať iné

vzťahy ako vlastnícke - podriaďovanie sa žien - zobrazenie mladej generácie pred a po svetových vojnách - spoločnosť ostala bez viery a zásad ;ustálené hodnoty stratili platnosť a životným cieľom sa stáva blahobyť a majetok *Francúzska literatúra Romain Rolland (1866-1944) -kritický realista ;všíma si spoločnosť a jej črty , ktoré ju ničia Divadlo revolúcie - súhrn divadelných hier , obdobie francúzskej revolúcie - rozmýšľal prečo sú na svete revolúcie , prečo ľudia nedokážu vyriešiť veci iným spôsobom Ján Krištof -10zväzkový románový cyklus , ktorý je koncipovaný ako symfónia - hrdina Jan krištof Kraft – nemecký hudobník - obraz výnimočného človeka v meštianskej spoločnosti ;prebýja sa životom , má veľký talent , túži komponovať - v prvej časti sú predstavené chlapcove úspechy , jeho ťažkosti ako žiteľa rodiny , jeho otec sa na jeho talente priživuje - v druhej časti sa búri proti priemernosti , meštiactvu , túži po voľnosti - vyrastal pri brehu Rýna , celý život počúval jeho hukot , jeho život ide tak prudko ako tá rieka - nedá sa zastaviť , odíde študovať hudbu do Paríža - je v jeho živote najdôležitejšia - román rieka - typ románu - jedna hlavná línia a epizódy sú ako prítoky rieky , ktoré rieku obohacujú vodou - zdôrazňuje že vonkajší svet je súčasťou vnútorného sveta hrdinov , naznačuje novú morálku - nevyhnutný boj o nový svet Očarená duša - román rieka ;kriticko-realistický obraz spoločnosti - ide o uplatnenie ženy v spoločnosti - ich zlé postavenie - hrdinka Anete Rivier - rozchádza sa smužom , ktorý nespĺňa jej predstavy o nezávislosti a radšej volí samostatný život s nemanželským dieťaťom - ťažký život slobodnej matky - uvedomuje si , že nielen vôľa , ale aj konkrétny čin je potrebný pre zmenu k lepšiemu - búri sa proti vojne , z jej syna je pacifista - psychologické analýzy citových a myšlienkových stavov hrdinov a je vyjadrením autorovho hlbokého humanizmu Peter a Lucia - psychologická novela - odohráva sa v poslednom roku prvej svetovej vojny - „hra“ o láske a smrti , zrodila sa pod krídlom smrti a k nej aj speje - nezmyselnosť a nehumánnosť vojny , ktorá všetko ničí - túžba po ideáloch čistého vnútorného života - Peter - pochádza z bohatejšej rodiny , je veľmi uzavretý , otec ho núti aby nastúpil do vojny , s Luciou sa stretne pri bombardovaní , keď sa schovávajú v metre , náhodou sa dotknú , Lucia - má iba matku , z nižšej spol.vrstvy , robí kópie slávnych obrazov a predáva ich na ulici - Peter a Lucia majú krásny krehký vzťah , chcú celý život zostať spolu , vstupuje doňho strach z Petrovho odchodu do vojny ; ich jedinou útechou je ich láska , keď sú spolu sú veľmi šťastní - Na veľký piatok sa začne bombardovanie , schovávajú sa do kostola , pritulía sa k sebe a privalí ich stĺp - zomierajú v okamihu , keď zistia čo chcú v budúcnosti robiť - Kým sa nepoznali , budúcnosť pre nich nič neznamenala Tristan Tzara(1896-1963) - dadaista , francúzsky básnik , dramatik Dadaizmus - návrat k detskému veku , bezstarostnosť , hravosť ako protiklad k utrpeniu ľudstva v prvej svetovej vojne - prvé básne nemali ohraničenú tému , obsahovali mnoho novotvarov a dôležitou bola skôr zvuková stránka - stredobodom bol človek so svojim strachom o vlastnú existenciu *Ruská literatúra Michail Bulgakov (1891-1940) Biela garda - prerobený na drámu Dni Trubinovcov - vykreslená vnútorná kríza inteligencie v revolučných udalostiach Majster a Margaréta (román) - obraz autorovho vnútorného utrpenia , obraz spoločnosti v Rusku v 20.rokoch - svedectvo o tom , že človek sa nemení nech žije kdekoľvek - má 2 časti , 32 kapitol +epilóg - metaromán- román v románe , forma modernej literatúry ;paralela dvoch románových rovín , prepletenosť dejov , ktoré sa odohrávajú v dvoch rôznych historických obdobiach - hl. postava - Majster(spisovateľ)-píše nový príbeh o Pontskom Pilátovi , ale je odmietnutý a nechcú mu to vydať *alegorický príbeh: človek je nemenný , či už v Kristovej dobe , alebo v 30.rokoch , rozpor medzi ideálom a skutočnosťou , majster skončí na psychiatrii - on nechcel zmeniť Bibliu , chcel len aplikovať biblický príbeh na súčasnosť - Ivan Bezprízorný - stretne sa s Majstrom na psychiatrii , rozprávajú sa a tak sa dostáva román do druhého románu - Margaréta - zaľúbená do majstra , bojuje za to , aby mu vydali román - Nič nemôže zastaviť to , aby sa šírilo to , čo niekto napísal - 2.rovina- satirické zobrazenie Moskvy , postava -profesor čiernej mágie Woland , je sprevádzaný neľudskými bytosťami , ktoré podčiarkujú jeho diabolnosť , jeho skupina vyvoláva zdesenie - obraz obmedzených , sebeckých , pokryteckých ľudí , spor moci a tvorivej činnosti - zobrazenie bezhraničnej lásky , ktorá prekoná všetko Psie srdce (novela) - satira na frázy o sociálnej rovnosti , na absurdnosť revolučných hesiel - satira na to , že ľudia sa v Rusku púšťali do moderných výskumov - lekár nájde pred obchodom psa - polomŕtveho , ujme sa ho ,transplantuje mu srdce mŕtveho človeka , pes sa začne meniť na človeka , ale vnútorne zostáva psom - pes-človek sa najviac ťahá k ľudskej spodine , stal sa nebezpečným , treba ho vrátiť späť do psej podoby Michail Šolochov (1905-1984) Osud človeka (novela) - štylizovaná ako rozhovor autora s hlavným hrdinom a

šoférom Andrejom Sokolovom , ktorý prežíva na vojnové hrôzy - vojna Sokolova pripravila o ženu , dcéru a v posledný deň vojny aj o syna - prežil peklo , dostal sa do zajatia , bol v koncentračnom tábore , z ktorého ušiel - napriek utrpeniu nestratil ľudskosť , uchoval si lásku k životu , k ľuďom - neskôr nahradil otca chlapcovi , ktorého náhodou stretol